

UNIDADE 1.

1. O Antigo Réxime.

Conxunto de elementos que caracterizan á sociedade, a economía e a política dos reinos europeos nos séculos XVI, XVII e XVIII.

1.1. Predominio do mundo rural.

- A maioría da poboación (80-90%) vivía e traballaba no campo.
- As cidades eran escasas e pequenas.
 - Poucas superaban os 100.000 habitantes: Londres, París, Sevilla...
 - Nelas concentrábanse as actividades administrativas, militares, relixiosas, comerciais...
- A terra era propiedade dun número reducido de persoas ou institucións: nobreza, clero.
 - Arrendaban pequenas parcelas ao campesiñado a cambio do pago dunha renda: traballo, especie, diñeiro.
 - Había terra comunais que eran aproveitadas por todos.
- A produción agrícola e gandeira era de subsistencia

Producir para subsistir.

- Sistema económico agrario de **policultivo e subsistencia**.
- Produción destinada ao autoconsumo e pago de rendas e impostos.
- Rendementos escasos (escasos excedentes)
- Sistemas de cultivo eran **extensivos**, de rotación bienal ou trienal con barbeito.
- As técnicas e instrumentos agrícolas eran rudimentarias.
- Períodos de fame cíclicos: crises de subsistencias.
- Novidades:
 - Zonas de Europa como Galicia introducíronse novos cultivos: millo e pataca.
 - Inglaterra: substitución do barbeito polo cultivo de plantas forraxeiras que alternaban cos cereais.

1.2. Desenvolvemento económico.

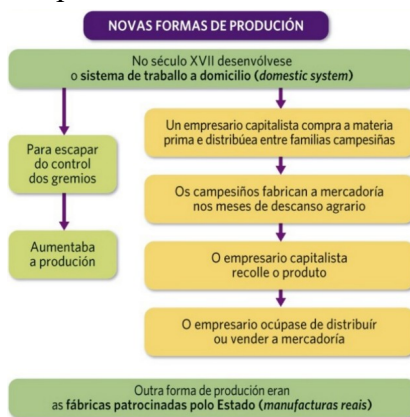
- No século XVIII produciuse un incremento do comercio local e longa distancia (principalmente con América). Favorece:
 - Artesanía.
 - Comercio.
 - Finanzas.

O mercantilismo.

- Teoría económica que defendía que, para fomentar a riqueza dun país, o Estado debía intervir intensamente, e favorecer:
 - o incremento da produción artesanal propia.
 - a exportación comercial, evitando ou prohibindo
 - a entrada de produtos estranxeiros.
 - a saída de moedas de ouro e prata.
- Os éxitos da teoría favoreceron unha mentalidade empresarial e capitalista.

O desenvolvemento da Artesanía.

- As actividades artesanais eran controladas polos gremios.
- Asociacións de artesáns do mesmo oficio que regulaban a produción, e que dificultaba as innovacións.
- Os artesáns traballaban en pequenos obradoiros, e usaban ferramentas sinxelas.
- Algúns comerciantes, para obterer maior cantidade de produtos e abaratar o seu prezo, concentraban os traballadores en grandes obradoiros.
- Así xurdiron as primeiras manufacturas. O comerciante poñía os trebellos e mais as materias primas, e os traballadores percibían un salario.
- A monarquía potenciou a creación de manufacturas reais ou reais fábricas.
- Eran instalacións similares a grandes obradoiros artesanais, que se centraron na elaboración de armas e artigos de luxo.
- O **domestic system** era un sistema de produción que se desenvolveu a marxe dos gremios, especialmente na produción téxtil. Un empresario, xeralmente un comerciante, proporcionaba aos campesiños a materia prima e estes realizaban o produto nas súas vivendas. Posteriormente, o empresario recollíao e comercializábao.

O comercio internacional .

- O comercio exterior medrou grazas ao aumento dos intercambios con América e Asia.
- As compañías privilexiadas, como a Compañía Inglesa das Indias Orientais, monopolizaban as relacións comerciais en certas zonas do mundo, desde onde importaban a Europa té, algodón, etc.
- Así, a Coroa e os propietarios da compañía conseguían grandes beneficios.
- Tamén se desenvolveu o **comercio triangular**:
 - Os barcos europeos dirixíanse a África, intercambiaban produtos de pouco valor por escravos e levábanos a América para vendelos. Cos beneficios que obtiñan compraban algodón, azucre, etc., que revendían en Europa.

1.3. Mantemento da sociedade Estamental.

- Mantén trazos herdados da Idade Media.
- Sociedade dividida en estamentos: grupos sociais organizados segundo o nacemento e a función desempeñada polos individuos que a formaban:
 - Nobreza.
 - Clero.
 - Terceiro estado.
- Fortes diferenzas dentro de cada estamento.

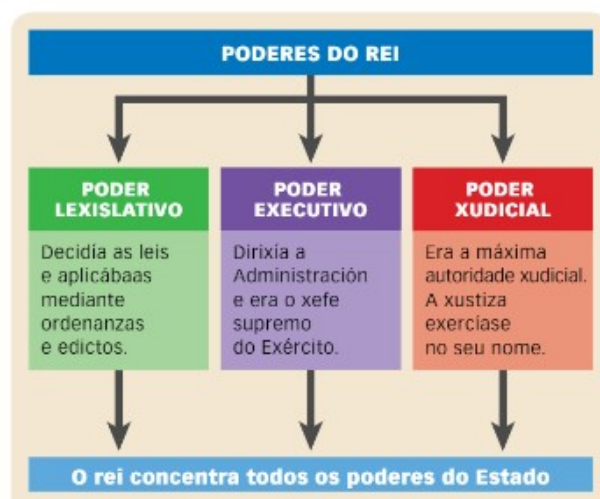
- Dereitos, honores e leis diferentes.
 - Crecente protagonismo da burguesía: dedicábase ao comercio, artesanía e á administración.
 - Mantemento do réxime señorial.
 - Señorío: Territorios sometidos á autoridade e administración dun señor (reis, nobres, eclesiásticos).
 - Os señores:
 - Nomean as autoridades.
 - Exercen a xustiza.
 - Impoñen penas e castigos.
 - Cobran taxas e corveas.
 - Gozaban de privilexios e monopolios.
 - Pervivencia do réxime demográfico antigo.
 - Familias extensas.
 - Elevadas taxas de natalidade.
 - Falta de métodos de control dos embarazos.
 - Elevadas taxas de mortalidade.
 - Carencias alimenticias.
 - Enfermidades infecciosas.
 - Falta de hixiene e salubridade.
 - Fame.
 - Epidemias.
 - Guerras
 - Esperanza de vida moi baixa.
- A sociedade era profundamente relixiosa, intolerante e analfabeta.
 - A doutrina cristiá rexía a vida da poboación.
 - Cada reino europeo tiña unha relixión: católica, protestante (anglicanos, luteranos, calvinistas), ortodoxos.
 - En España existía o Tribunal da Inquisición que vixiaba as ideas e o comportamento da poboación, impondo castigos aos herexes.
 - No século XVIII xorden novas ideas filosóficas e científicas que modificarán o xeito de ver o mundo e a relixión.

2. As formas de goberno a comezos do século XVIII.

2.1. O mantemento do absolutismo

- O absolutismo era o sistema político vixente na maior parte de Europa no século XVIII.
- O rei concentraba os poderes lexislativo, executivo e xudicial:
 - elaboraba e promulgaba as leis
 - gobernaba
 - nomeaba os xuíces.
- Os monarcas absolutos considerábanse os representantes de Deus na Terra e pensaban que o seu poder era de orixe divina, polo que estaban por enriba da lei.
- Para exercer o poder, o monarca contaba con numerosos funcionarios e un poderoso exército.

- Algunhas cuestións, como a implantación de novos impostos, tiñan que ser aprobadas por asembleas compostas por representantes dos tres estamentos (Estados Xerais en Francia, Cortes en España...).
- Non obstante, os monarcas apenas as convocaban.
- No terreo económico aplicaron o mercantilismo.

2.2. O parlamentarismo inglés

- En Inglaterra estableceuse no século XVII un sistema político diferente ao absolutismo.

Na primeira metade dese século, os reis da dinastía Estuardo intentaron gobernar nos seus territorios de Gran Bretaña e Irlanda como monarcas absolutos.

Encontráronse coa firme oposición da burguesía, que dominaba o Parlamento.

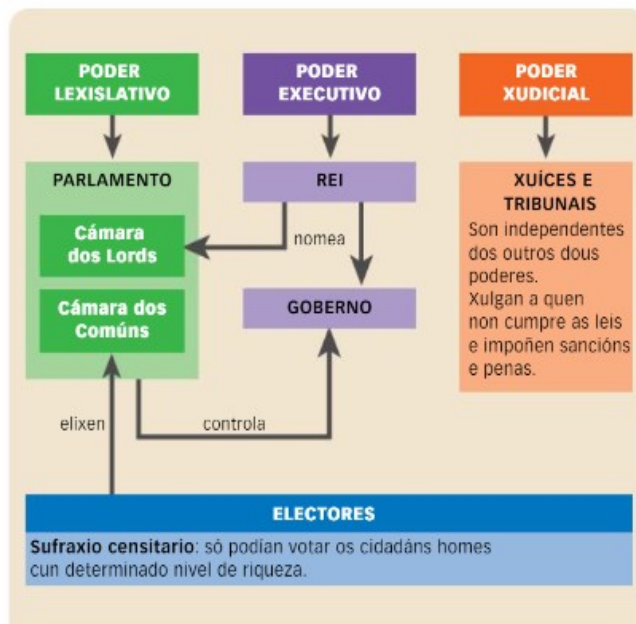
O conflito entre o rei e a burguesía provocou o estalido das revolucións de 1642 e 1688 (“Revolución Gloriosa”) que termina coa expulsión da dinastía Estuardo do trono e o triunfo da monarquía parlamentaria.

Este novo sistema político baseouse na supremacía das leis sobre o monarca, que aceptaba o control do Parlamento.

Na Declaración de Dereitos de 1689 o rei garantía unha serie de dereitos e liberdades. indicábase que o monarca non podía aprobar leis, crear novos impostos ou cobralos sen a aprobación do Parlamento.

Establecéndose as bases da división de poderes.

6. O SISTEMA POLÍTICO INGLÉS

16. O CAMIÑO CARA AO PARLAMENTARISMO

3. A revolución científica.

3.1. O método científico.

- A importancia que os humanistas concederon á razón converteuse no fundamento do desenvolvemento da ciencia no século XVII.
- Os pensadores desta época sostiñan que a verdade podía alcanzarse a través do uso
 - da razón (racionalismo)
 - da experimentación (empirismo).
- O principal representante do racionalismo foi o francés René Descartes e o do empirismo, o inglés Francis Bacon.
- No século XVII desenvolveuse o método científico, que segue usándose na actualidade.
- Este método implica:
 - a formulación dunha hipótese,
 - a súa comprobación mediante o contraste coa realidade (ensaos, experimentos...)
 - a confirmación, rexeitamento ou reformulación a partir dos resultados.

3.2. Grandes científicos e os seus inventos.

Producíronse notables avances en astronomía, física, matemáticas, medicina..., especialmente en Gran Bretaña, Francia, os Países Baixos, Alemaña e Italia.

DESCUBRE

Avances científicos e inventos do século XVII

Galileo Galilei (1564-1642)

Galileo (19) reafirmou a **teoría heliocéntrica** que formulara Copérnico. A Inquisición acusouno de herexe e obrigouno a retractarse.

Utilizando o telescopio que el mesmo perfeccionou, descubriu os satélites de Xúpiter, as manchas solares e as rugosidades da superficie lunar.

19. Galileo Galilei.

20. Modelo astronómico de Kepler.

Johannes Kepler (1571-1630)

Formulou as **leis do movemento dos planetas** e introduciu a linguaxe matemática na astronomía. (20)

Edmond Halley (1656-1742)

Estudou as órbitas do que, na súa época, se cría que eran varios cometas e descubriu que se trataba dun só, o que na actualidade leva o seu nome. Halley preveu o regreso deste cometa para o ano 1758.

Isaac Newton (1642-1727)

Newton formulou a **lei da gravitación universal**, que explicaba o movemento dos planetas no universo.

Realizou tamén descubrimentos no campo das matemáticas (binomio de Newton), da óptica (descubriu que a luz branca é o resultado dunha mestura de cores) e a mecánica.

21. Isaac Newton.

Robert Boyle (1627-1691)

Avanzou no coñecemento do baleiro e o comportamento dos gases. Descubriu a necesidade do aire para a combustión e definiu os **elementos químicos**.

Evangelista Torricelli (1608-1647)

Demostrou a existencia da **presión atmosférica** mediante a construción do barómetro de mercurio. (22)

22. Experimento de Torricelli.

Blaise Pascal (1623-1662)

Demostrou a **variación da presión atmosférica** en función da altitude e sentou as bases do cálculo de probabilidades. En 1642 inventou unha máquina calculadora que sumaba e restaba números de ata sete cifras. (23)

23. Calculadora de Pascal.

Gottfried Wilhelm Leibniz (1646-1716)

Desenvolveu o **cálculo infinitesimal** e inventou unha máquina capaz de sumar, restar, multiplicar e dividir, pero que era moi difícil de construír.

René Descartes (1596-1650)

Descartes, (24) considerado o pai da **filosofía** moderna, tamén realizou importantes achegas á **xeometría**.

24. René Descartes.

Marcello Malpighi (1628-1694)

O uso do microscopio (25) permitiulle estudar con detalle os **tecidos** animais e avanzar no coñecemento da **reprodución**.

Antonie van Leeuwenhoek (1632-1723)

Construíu os seus propios microscopios, o que lle permitiu descubrir os **glóbulos vermellos** e as **bacterias**.

William Harvey (1578-1657)

Descubriu a **circulación do sangue** e o papel que desempeñan nel o corazón, as veas e as arterias, a partir de diseccións de animais.

25. Microscopio do século XVII.

14 COMPRENSIÓN LECTORA.

- Enumera algúns dos principais avances científicos que se realizaron no século XVII.
- Completa unha táboa coma esta sobre os descubrimentos do século XVII.

CIENCIA	DESCUBRIMENTO	AUTOR
Matemáticas		
Medicina		

4. A Ilustración e a crítica do Antigo Réxime.

4.1. A Ilustración

- A Ilustración foi unha corrente intelectual do século XVIII que cuestionou os principios do Antigo Réxime.
- As súas bases ideolóxicas eran as seguintes:
 - A razón debía aplicarse en todos os ámbitos da vida.
 - Debíase rexeitar todo o que se rexía polos costumes e non estaba de acordo coa razón:
 - os privilexios da nobreza e do clero.
 - as regulamentacións dos gremios.
 - o absolutismo.
 - O centro das súas teorías era o ser humano.
 - Considerábase que as persoas tiñan uns dereitos naturais, como a liberdade individual, que o Estado non podía suprimir arbitrariamente.
 - O ser humano, usando a razón, podía alcanzar o coñecemento, que era a base da felicidade.
 - A Ilustración deu grande importancia á educación e ás ciencias experimentais. Pensaba que a través delas a humanidade podía progresar indefinidamente.
 - A tolerancia debía ser a base da convivencia.

4.2. Os pensadores ilustrados

- As teorías de John Locke (1632-1704) exerceron grande influencia na Ilustración.
 - Sostiña que o Estado era o resultado dun pacto entre gobernantes e gobernados, e que este se podía romper se os primeiros non gobernaban de maneira xusta.
- Os principais pensadores ilustrados foron Montesquieu, Voltaire e Rousseau.
 - Montesquieu (1689-1755)
 - Ideoloxía. Defensor da división dos poderes do Estado:
 - o poder lexislativo debe ser exercido por un Parlamento representativo.
 - o poder executivo polo rei.
 - o xudicial por xuíces independentes.
- Voltaire (1694-1778)
 - Ideoloxía. Partidario dunha monarquía forte en que se respectasen as liberdades civís.
 - Foi un firme defensor da liberdade de expresión e rexeitou o fanatismo e a intolerancia.
- Rousseau (1712-1778)
- Ideoloxía. Defensor da liberdade e da igualdade das persoas.
 - Consideraba que a sociedade corrompe o ser humano que é bo por natureza.
 - Cría que a soberanía reside no conxunto do pobo e este, en beneficio da comunidade, chega un acordo para permitir a un poder superior que governe no seu nome.
 - Obras destacadas. O contrato social (1762).

4.3. A Enciclopedia, medio de difusión da Ilustración

- As ideas ilustradas difundíronse por Europa e América grazas á Enciclopedia, publicada en Francia e dirixida por Diderot e D'Alembert.
- Outros medios de transmisión da ideoloxía ilustrada foron os salóns, as academias e a prensa.
- Orixes e finalidade da Enciclopedia.
 - Nas súas orixes só ía ser unha tradución da Cyclopaedia do británico Ephraim Chambers, unha obra de 1728.
 - O libreiro parisino Le Breton encargou o traballo a Denis Diderot e Jean d'Alembert.
 - Tratou de recompilar todos os coñecementos da época para facelos accesibles ao público en xeral, sempre baixo a «luz» da razón.
 - Publicada entre 1751 e 1780, a obra estaba organizada en 35 volumes.

Denis Diderot (1713-1784). Ensaísta e filósofo francés.

- Ademais de realizar diversos artigos para a Enciclopedia, escribiu novelas e obras de teatro nas cales satirizou a sociedade da súa época.
- Jeanle Rond d'Alembert (1717-1783) Filósofo e científico francés.
- Escribiu varios artigos para a Enciclopedia sobre matemáticas. Tamén se encargou de redactar o «Discurso preliminar» (introdución).

O éxito da Enciclopedia

- Pese ás dificultades que tivo que afrontar (censura governamental, oposición dos xesuítas, acusación de plaxio de parte das ilustracións e autocensura do propio Le Breton), a obra resultou un éxito.
- A Enciclopedia foi plaxiada en Inglaterra, Italia e Alemaña, e distribuída de maneira legal por gran parte de Europa, o que a converteu nun dos principais medios de difusión das «Luzes».

4.4. O despotismo ilustrado

- No século XVIII varios monarcas, como Xosé II de Austria, Catarina II de Rusia, Federico II de Prusia e Carlos III de España, aplicaron algunhas ideas ilustradas.
- Este sistema político coñécese como despotismo ou absolutismo ilustrado.
- O obxectivo destes reis era
 - elevar o nivel educativo dos seus súbditos,
 - racionalizar a Administración,
 - potenciar o desenvolvemento económico dos territorios que gobernaban,
- pero sen perder o seu poder.
- Para iso, tomaron diversas medidas:
 - Fundaron novas institucións educativas e renovaron os plans de estudos, en que a ensinanza de ciencias cobrou maior importancia.
 - Modernizaron a burocracia, reforzaron a Administración central, crearon novos códigos legais e intentaron que os privilexiados pagasen impostos.
 - Para mellorar a economía,
 - trataron de levar a cabo desamortizacións, é dicir, que os bens de mans mortas pasasen ao Estado para vender.
- O obxectivo era que os novos donos traballasen esas terras, facéndoas produtivas.
- Tamén se dedicaron ao cultivo novas terras, construíronse camiños e realizáronse obras de regadío.
- O despotismo ilustrado non alterou as bases do Antigo Réxime, xa que as reformas non limitaron o poder absoluto dos monarcas.

DÉSPOTAS ILUSTRADOS (século XVIII)

Federico II de Prusia

Xosé I de Portugal

Carlos III de España

Catarina II de Rusia

Xosé II de Austria